

ПОДАТКОВА ПОВЕДІНКА ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ: АНАЛІЗ НА ОСНОВІ МУЛЬТИАГЕНТНОГО ПІДХОДУ

Аспірант Г.В. Акулова

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Україна, м. Харків

akulova.anna@gmail.com

Вироблення ефективних стратегій взаємодії держав між собою та зі своїми громадянами з приводу податків є одним з пріоритетних завдань зовнішньої і внутрішньої політики більшості розвинених країн і країн, що розвиваються. Саме тому податкове поведінка знаходиться у фокусі уваги багатьох експертів в праві, економіці та державному регулюванні.

Дослідження податкової поведінки передбачає, перш за все, визначення типу суб'єкту, що її демонструє. У вітчизняній науковій практиці під податковою поведінкою прийнято розуміти поведінку економічних агентів, що є платниками податків [1, 2]. Проте більшість західних дослідників вкладають в це поняття як зовнішню, так і внутрішню податкову політику держав [3, 4].

Однак існує зовсім невелика кількість робіт, що досліджують податкову поведінку, використовуючи одночасно як підхід з боку економічних агентів-платників податків, так і з боку держав (юрисдикцій).

Для такого дослідження була побудована мультиагентна модель, основними припущеннями якої є

Юрисдикція має такі властивості :

- Набір агентів; - Ставки податків на труд (L) і капітал (K); - Виробнича функція від праці і капіталу надання суспільних благ; - Суспільні блага поділяються на загальні блага (наприклад, оборона), на суспільні блага, що знижують витрати бізнесу (наприклад, розвинута інфраструктура) і суспільні блага, які потрібні трудовим ресурсам (охорона здоров'я, освіта, тощо). А також, диференціація за якістю благ для кожної юрисдикції. Тобто, юрисдикція змінює не тільки ставки податків, але і якість послуг, благ; -

Реакція на податкову політику інших юрисдикцій - юрисдикція змінює свої податкові ставки та надання суспільних благ в залежності від дій сусідів; - Податкове поведінка юрисдикції - активно заманювати чужих агентів; не упускати своїх; вступати в гонку до дна (зменшуючи податкові ставки, але тим самим знижуючи якість суспільних), в гонку до поверхні (збільшувати ставки податків і якість суспільних благ); - Можливість податкової перевірки агентів (як часто шукає юрисдикція податкових порушників); - Імовірність виявлення порушників (якісна характеристика юрисдикції); - Величина штрафу; - Вартість еміграції та імміграції.

Кожному агенту властиві наступні властивості:

- Агенти бувають трьох видів: непрацюючий власник капіталу, власник капіталу, що працює та працюючий агент, що не володіє капіталом; - У індивіда є функція корисності, що враховує дохід і суспільні блага; - Схильність до ухилення; - Схильність до уникнення; - Схильність до міграції; - Обмежена раціональність (відомі умови не у всіх юрисдикціях і відомо поведінка не всіх агентів сусідів); - Обмежена сила волі (діє, почасти керуючись поведінкою агентів сусідів або спирається на інформацію про те, як вчинили все на попередньому кроці).

Мультиагентний підхід є найбільш ефективним для моделювання податкової поведінки через те, що загальні принципи та правила системи формуються в наслідок індивідуальної активності економічних агентів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Меркулова Т. В. Институт налога / Тамара Меркулова. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2006. — 224 с.
2. Забаренко Ю. О.. Економічний механізм податкового планування на промисловому підприємстві: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / НАН України; Інститут економіки промисловості. — Донецьк, 2008. — 20с.
3. Gordon R. Tax structure and government behavior: implications for tax policy / Roger H. Gordon, John D. Wilson // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nber.org/papers/w7244.pdf>.
4. Zhang Li. Two essays on government behavior / Li Zhang // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://digitalarchive.gsu.edu/econ_diss/9.